

84(2=632 93)
Б664
С24075

БИТТИРАЛЫ ТАМАРА

ЖЫЛДАН
ЖЫЛГЫА

«Минги Тау» журналны китапханасы, №25

БИТТИРЛАНЫ ТАМАРА

ЖЫЛДАН
ЖЫЛГЪА

Назмула

ГУК «Государственная
национальная библиотека КБР
им. Т. К. Мальбахова»
г. Нальчик, ул. Ногмова, 42

НАЛЬЧИК - 2012

84(2=632.93)

Б 664

Жылдан жылгъа

Жылдан жылгъа

*Жылдан жылгъа ётеме мен,
Кюнден а кюннге ышана.
Бирде айгъа жетеме мен,
Жулдузла манга ышара.*

*Бирде уа – жолум къарангы,
Аллахдан жарыкъ тилейме.
Билеме, келликди тангым,
Анга ашыгъып тюбейме.*

ISSN 0234-8128

БИТТИРЛАНЫ ТАМАРА

Жылдан жылгъа. Назмула

Приложение к журналу «Минги Тау» №25, 2012

БУЛУТЧУКЪ

* * *

Узакъда ауазынг сагъайтады мени,
Жашау сынауум айтдыра кюйлени.
Учунады сезим, булжута кюнлени,
Къалай хатерсизсе, Заман!

Сени жюрюшюнг арыта аламны,
Къыйналгъанынг а бере амалны,
Сыйлы жанынга тутдуруп къаламны, -
Нечик сейирликсе, Заман!

Къутурады Черек, тамакгъа бурула,
Туудурады жазыу жууапсыз соруула.
Жалгъан дауладан сен мени къоруула,
Мен сени адамынгма – Заман!

* * *

Жан жанынга къарачы,
Ненча сейир зат барды.
Бирде – дуния жап-жарыкъ,
Бир а – къарангы, тарды.

Келлик кюннге къууана,
Умутланы юзмейин
Халкъым жашау къурайды,
Гурушхала тизмейин.

Жан жанынга къара да
Кёлсюз болма, бол азат,
Ол фикирни ташласанг,
Баргъан жолунг – бош, азап.

Булутчукъ

Кёк кырдыкга жауун жиляй,
Тал терекни чачын сылай,
Жайыла барады булутчукъ.

Состар ташладан элгене,
Толкъунладан кючден эне,
Чачыла барады булутчукъ.

Черек сууну бойну бла,
Ёшюн урмай, оюн бла –
Жетергеди кёкге умуту.

Аллай умут менде да бар,
Сенсе кёгюм, сенсе къадар,
Бюгюн жюрегимде булутум.

* * *

Ата журтум, жокъду санга кёзбау сёзюм,
Ушатмайма сени айгъа, не жулдузгъа.
Къадарынгы ачы ургъан заман жели
Мутхуз кийим кийдиргенди барыбызгъа.

Ташларынга, суу тамчынга намыс бере,
Келгендиле къарт ыннала, жаш келишле.
Ёчюле да тиргизиле, ненча кере
Жанды отунг, жашау къайтып эллеринге.

Кертчилик, игиликге ийнаныуунг
Юзюлмейин биргенгелле минг жылланы.
Ёмюрлени ныхытларында барыуунг
Танытханды инсанынга хакъ жолланы.

Ёксюзлеге, жерсизлеге ышыкъ бердинг:
Жылылыкъ да, сериуюн да - хар инсаннга.
Мурдарны да, сатхычны да сен кёп кёрдюнг,
Ма ала уа келишмедиле чыртта санга.

Ата журтум, жокъду санга кёзбау сёзюм,
Ушатмайма сени айгъа, не жулдузгъа.
Сенде болгъан, къая кибик, бийик тёзюм
Керти къадар сакълатады аллыбызда.

* * *

Мудах болуп, мен ызыма къарасам,
Гумулжукну къазауатын эслейме,
Аны кибик бир жумушха жарасам,
Бошуна ётмеди кюнюм, дейме.

Бирде уа жунчутады мени тарлыкъ, -
Кюнюм аны мурккусунда кетеди.
Тюшлерими бийлейди арсарлыкъ, -
Тюнлериме аны ууу жетеди.

Мен къыстайма арсарлыкъны кери,
Алай аны ийлешдиралгъан чыкъмай,
Къайтып келеди жангыдан бери,
Кетмезликча таукеллигими жыкъмай.

Нечик сейирди сени жолларынг,
Мени алгъа элтген, абындыргъан къадар,
Бойсуннгандыла санга жылларым, -
Алада уа бушуу, къууанч да бар.

Эристауланы Къасымгъа

Эристау Тассону туудугъу эдинг
Курнаят элни ийнагъы эдинг.
Урушну отун, сюргюн сынадынг,
Аз сѣлешип, кѣп тынгыладынг.

Къадарны ауур жюгюн кѣтюрдюнг,
Ару юйюрню суйюп ѳсдюрдюнг,
Жанынгы бердинг ахлу-жууукъгъа,
Иелик излемединг кесинг а жукъгъа.

Сени намысынг байлыгъынг эди,
Халлалыгъынг да жылыта элни,
Сабырлыкъ сени Аллахынг болду,
Шыйыхныча, хар сѣзюнг толду.

* * *

Багъалы кѳреди, сюеди мени жамауат,
Мен да кѳор-садагъа болуп жашайма.
Гитчеге, уллугъа айта салауат,
Халаал кѳыйынымы ашайма.

Азны да кѳп эте билген халкѳым
Жумушуму кѳыйматын чыгъарады,
Тюзлюкге табына, ийнана дайым,
Иги кѳууумун ёчюлтмей барады.

Мени таныгъан, танымагъанла да
Намыс бередице, сыйымы кѳтюрюп,
Манга базынган, базынмагъанла да,
Жол бередице, тѳрге ётдюрюп.

Халкѳ суймеклиги болду ёкюлюм,
Кѳыйын кюнюмде болду чигинжим.
Жарсыларым кѳпге бѳлюнюп,
Басмады, ауур болса да, жюгюм.

Жукъусуз кечеле

Кюндюзча жарыкъ жукъусуз кечеле, -
Жашлыкъны зауукълау шагъатлары.
Такыйкъагъа сыйынган кечеле, -
Насыпны учуп ётген сагъатлары.

Экеуленни жукъусуз кечелери,
Экеуленни жуддузлу кечелери ...

Ёрлеуню жолунда жукъусуз кечеле, -
Ашыкъмай озгъан такыйкъала.
Сагъышлы, ажымлы жукъусуз кечеле,
Жюрекеде гурушха орналып къалгъан.

Сени да, мени да жукъусуз кечебиз,
Сени да, мени да гурушха кечебиз ...

Тауусула билмеген жукъусуз кечеле,
Толгъан ай терезенги жокъламагъан,
Къартлыкъ юлюшю – жукъусуз кечеле,
Эрттенликде замандашынг сакъламагъан.

Жангызлыкъны жукъусуз кечелери,
Сансызлыкъны жукъусуз кечелери ...

* * *

Жырла, жүрегим, шургуну кыста,
Эштемисе жауунну гяхиник тауушун?
Жел жетип келеди, ашыгып, кыстау,
Ол чарсны хорлар, тэзюмюн тауусуп.

Чууакъ кюн ачылып, кышла учарла
Кёкню бийигинде кынатла шууудай,
Жашау барады бурула, чархлай,
Бир-бири ызындан кюнле кыуула.

Ачыуну жарсыу хорлайды дайым.
Жарсыу унутула, насып сакълатады.
Ур, жүрегим, мен а чыдайым,
Чыдайым, - биягы жангы танг атады.

Жангызлыкъ

Жангызлыкъ – жансызлыкъ,
Жангызлыкъ – сансызлыкъ.
Жалан терекча ачыкъ
Къадарым. Насыбым азчыкъ.

Муратым тау башха минди,
Андан шошайып энди.
Армау этди да жазыуум,
Инсаннга къалмады базыуум.

Арытды, ажашып, жолум,
Кюнлерим къайгъыдан толуп.
Жашау – такъыйкъа жукъусу,
Аламны учхан букъусу.

Анама назмула

* * *

Нюрюнг жайылгъан арбазында
Юзюлюп кетди женгил атламынг,
Сюйюп жашагъан элингде, анам,
Санга кюймеген адам къалмады.

Къайын къызынгы эгечсиз этдинг, -
Санга термиле, мутхуз бет алды.
Осуятынгы айталмай кетдинг,
Ахыр умутунг эшитилмей къалды.

Дуния жарыгъы эриталмады
Гитче къызынгы жүрек бузларын,
Ана жылыууна жеталмады
Саулай аламны жылыуу бары.

Анасыз кюнюнг – ыфчык орамынг,
Башхала бара эркин майданда.
Ананг саулукъда экиди жанынг.
Анасыз болсанг, насыбынг къайда?

* * *

Ахтынмай атынгы айталмайма, анам,
Кёз жашларым къайнай жүрегимде.
Жаным жанынга тюбегинчи, анам,
Шургу орналыпды кёкюрегимде.

Жыйырма жылны эшиталмайма, анам,
Айтылмай къалгъан осуят сёзюнгю.
Ахыр кюнюнгде тюбемедик, анам,
Биргенге батылды жулдузунг – тёзюмюнг.

Биргенге батханды жулдузунг, ашыгъып,
Жилтинлери жайылдыла арбазынга.
Юйюнгде сабийинг жокъду, чачылып, -
Хаухлагъа ол жилтинле – урходук ызла.

Сыфатынг чарсха батханды. Энди
Мудах ауазынг жашайды биргеме.
Жаным жанынга тюбегинчи, анам,
Зулму тюрелипди этегиме.

15.07.1995

* * *

Сенсиз отуз кере
Жай чилле жетди.
Отуз кере жүрегими
Күйдүрүп кетди.

Сенсиз отуз кере
Къыш, хорлап, кетди.
Отуз кере биргесине
Жанымы элти.

Отуз кере жандым,
Отуз кере күйдүм,
Отуз кере сенсиз.
Жангыдан ёлдум.

15.07. 2005

* * *

«Къызчыкъ» деучю эдиле келинлеринг
Ариу атынгы букъдуруп.
Жаннет чыпчыгъы болгъанды жанынг
Дуния азабындан къутулуп.

Дуния азабындан къутулуп,
Ашыгъып кетдинг олжанига.
Биз а турабыз тутулуп,
Бойсунуп кюйсюз болжалгъа.

Жети жанынг къалды термилип,
Ызынгдан къарап, кёралмай,
Жашлыкъ чакълары эзилеп,
Бир юлгюден да кёл алмай.

Жазыбыз жашил болмады,
Жайыбыз элпек чакъмады,
Муратларыбыз толмады,
Кюсегенибиз къайтмады.

Анасы жокъну чёгю жокъ,
Анасы жокъну кёгю жокъ,
Анасы жокъну юйю жокъ,
Анасы жокъну кюню жокъ.

15.07.08

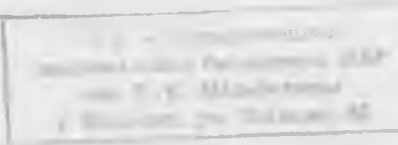
Биттирланы Тамара

* * *

Сен туудукъланы кѳрмейин кетдинг,
Къууанмай Нюржанны ушатып кесинге.
Аны ариу кѳзлери, сабыр къарамы
Тюшюредиле сени эсиме.

Ёсдюле сенсиз ууакъ сабийлеринг,
Юй болдула, кюн болдула бары.
Сенича халал дуниягъа келмегенинден
Жокъду туудукъланы хапарлары.

Жокъду аланы чыртта хапарлары
Сени халаллыгъынгдан, жарыкъ ёнюнгден.
Ыннасыз ёсген къыйынды алагъа,
Хар ариу айтхан ынна кѳрюне.

С 24075

Атама кюй

Сени суйгенле алынга чыгъарла,
Суймегенлеринге эталмазса дау,
Ажымлы сезимле биргенге бугъарла,
Артынга къарарча жокъду сылтау.

Дуния къууанчын къучакъгъа жыймадынг,
Кюсемединг башханы жолунда барыргъа.
Хунеринг жетгенни, баямлап, тыймадынг,
Жетмегеннге жан атмадынг алыргъа.

Ёксюзлюк, жерсизлик башынгы басханда,
Сабий санларынг къатангы болдула.
Къыйынлыкъ аллынгда, къадарын – тасхада,
Бири биринден эригип толдула.

Холам тарлары тюшонгде турдула
Азия къумунда жылкъыла сюргенде.
Бир жулдуз чайкъалды, жолундан бурула,
Жарыгъы ёчюлдю, ашыкъды биргенге.

Уллу юйюрюнг ауурлукъ салмайын,
Женгил этгенде ёмюрлюк жоюрюню,
Сен учхан къушунлай ашыкъдынг олжаннга
Биз къалдыкъ эзилеп, юзюлюп, тюнгюлюп.

Атама

Дуниягъа келгенинги магъанасын
Билалдынгмы, жетишдингми сурасына?
Умутларынг тар эдиле, ауанасын
Дунияны сайлагъаненг туурасындан.

Ата болдунг, бийик тутдунг кишиликини,
Тукъум дединг, элим дединг, диним дединг.
Сен жүрюген къая жухла кийиклеге
Чауул элле, сен а ойнай, кёп ёрлединг.

Билек кючге сенича ким жеталгъанды,
Бир узалып, лыппыр-батан кётюрюрча,
Ёзден сыйны сенича ким туталгъанды,
Хар ёзегин тёлюлеге ётдюрюрча.

Бёрю жүрек ашагъанча къаты эдинг,
Хорлатмадынг иште, жолда бир инсаннга.
Ахырында къыйынлыкъны татып кетдинг,
Аны ючюн ачыу этдик биз да санга.

Тюбешиу

Тобугъунга алып тураса
Бурмачач ариу къызчыкъны.
Бармакъчыгъындан тутаса
Къубулта гитче къызчыкъны.

«Ушайды, ушамайды», - дейсе,
Бетинде шартланы жокълай.
«Кёзюм къарап тоймайды», - дейсе,
Эркелете аны, къучакълай.

Тинтесе, билгич сартында,
Къол аязында ызчыкъны.
Олтурады мудах къатынгда
Ариу анасы къызчыкъны.

Жашыртын ата ийнакълайды
Сабийин кесинден къызгъана.
Керти жазыуун сакълайды,
Тёзюмлю, чырайлы ана.

Учхан къарамынгда изледи
Керти сезим, не кечгинлик
Сабийге айтылгъан сёздеде
Кюседи кесине келечи.

Къыртчыгъа

Сагъышла, жагъасыз тенгизге
Ушайды сизни халыгъыз.
Мен кире, чайпала, чыгъалмай,
Батылдым, сиз ёксюз къалдыгъыз.

Суу, кенгден келип, узалды, -
Толкъунну юсюме быргъай.
Бу кезиу мен эшитдим ауазны -
Жокълайды мени къыртчыгъа.

Кёл этдим да, тапдым жагъаны,
Жангыдан къарадым дуньягъа.
Кюн чууакъды, ёхтем макъамны
Айтады манга къыртчыгъа.

Оюм да сезим да къайтды,
Жюрегими бошлап къаугъа.
Нечик уллуду саугъанг,
Къушну жигити - къыртчыгъа.

Тойчулагъа

Жарыкъды бу кече
Хоншуму тоюнда.
Къартла ашай-иче,
Жашла да - оюнда.
Хайдагъыз, тойчула,
Аякъны алыгъыз,
Чыгъыгъыз, тойчула,
Тепсеуге барыгъыз!

Макъамла чайкъала
Кечени белинде.
Алгъышла айтыла
Киеуге, келинге.
Хайдагъыз тойчула,
Айтыгъыз жырланы.
Эштсинле къаяла
Сюймеклик сырланы.

Жап-жарыкъ танг атсын
Бу жангы юйюрге.
Келин махтау алсын
Жарашып тийреге.
Хайдагъыз, тойчула,
Жырланы айтыгъыз.
Чыгъыгъыз, тойчула,
Тепсеуге барыгъыз!

Тилек

О бизни жаратхан, халкъ деп тутхан!
Жойдурма ажымлы уланларынгы.
Аланы ызындан сюрюп жутхан
Эмегешге атма тюз къулларынгы.

О бизни жаратхан, сибирле сынатхан!
Тюзлюк бер дейме алан халкъынга.
Сабийле жиятхан, анала да татхан
Азапны тохтат, ий жолну хакъына.

Тилейме, къурутма нарт кёллюлени,
Жол берип, жоралап хыйла ишлени.
Башчыла этме къоян жүреклилени,
Батырлагъа салып тот кишенлени.

О бизни жаратхан, жашаугъа къанытхан!
Ненча ёмюр буюргъанса бизге аламда?
Чыдамлыкъ, сабырлыкъ, халкъымы танытхан
Шартлары, кёрюнеди хар балангда.

Эркинсе Уллу да, Сыйлы да Аллах
Башланган азапны жолун кесерге,
Элгенген халкъынгы гюнахын кечерге,
Тарых жолунда ажымсыз этерге.

* * *

Назмула къураучу эди ыннам
Урчукъ ийире, бешик тебрете,
Хар айтхан сёзюне сыйына ийман,
Игиликге табынганлай ёмюрю кете.

Къыйынлыкъларын, иги къууумун
Сези эди ыннам тизип жырына.
Санай эди, къоймай, тенгин-жуугъун,
Аланы кёбюсю Саутуда къырылгъан.

Бешташ ойнаргъа сую эдим мен
Тар орамында эски тау элими.
Къача эдим, бугъунуц, кыыз тенгеме
Ыннамы насийхатындан эригип.

Жылла оздула. Жашауум – къазауат,
Бешик жыр айтама туудукълагъа.
Энди эштеме узакъ ауазын
Ыннамы, хар сёзю жууукъ бола.

Глашланы Нутфиягъа

Кетедиле анамы эгечлери,
Эгечледен туугъан эгечлери.
Бауурларына кысыучула,
Къыйын кюн жапсарыучула.

Гитчелигимден ийнакълай эдиле,
Анамы чамына къошулуп,
Келселе, жумушха къарай эдиле,
Заманны жибермей бошуна.

Бири жюн тараса, башхасы суу къайната,
Кюн ортагъа битдире таулу кийизни,
Накъышларын сылай, алгъыш айта,
Насып жоралай юйюрюбюзге.

Жанлары элгенип зорлукъ сюргюнден
Тансыкълай эдиле жууукъну-тенгни.
Жокъ эди алада жашаудан тюнгнгюлген,
Ачылып эди муратлары кенгнге.

Жылдан жылгъа седиредиле
Къысха болду тизмелери.
Дуниягъа къызгъанмай бердиле
Халаллыкъдан толу измилерин.

Сукъланыу

Сукълана эдим анасы болгъаннга,
Биреу анасындан тарыкъгъанда,
Кёлюн аламай, жапсаралмай,
Эгешчигими кёз жашлары акъгъанда.

Сукъланыучу эдим бийик юйлеге,
Юйсюз, кюнсюз айланганда.
Сукъланыучу эдим башха аталагъа,
Жашауубуз зорлукъгъа байланганда

Сукъланыучу эдим жырла айтханнга,
Сёзюм жүрегимде къайнагъанда.
Башха амал тапмай, кюйле тизе,
Заман аяусуз къыйнагъанда.

Энди унутханма анадан башхасын,
Сукъланмайма, хаух дуния - алдауду.
Жалан сукъланама адам ахшысына,
Неден да адам байлыкъ алдады.

Жылы жауунла

Жылы жауунчукъ чаба биргеме,
Жёбелей къатымда, жибите чачымы.
Тас этеме аны, агъачха киргенде, -
Жутулады чапракъ сайын чачыла,

Терек тюбюнде табып ышыкъны,
Къойдум талада жангызлай жауунну,
Унутуп тенгими, жангыгъа ашыгъып,
Эшитмей, сан этмей аны дауурун.

О жылы жауунла, - озгъан жылларым.
Энди жел да, жауун да толуп сууукъдан,
Жылы жауунла - жашлыкъ жолларым,
Сизни суюючю къызчыкъ узакъда ...

Жашау

Жашчыкъ жёбелейди жангы жюрюсе,
Жулдуз жилтирейди, желнегей жюзе.
Жылы жалпакъгъа жанкъоз жарашып,
Жаухар жёгеге жууа жанашып.

Жаякъ жюрюген жасанма жугъутур,
Жибек жалкъасын жулкъа жортууул,
Жабалакъ жаугъанда, жайралып жаргелде,
Жетди жалкъынып, жоргъалай, жёткере.

Жашил жууургъан жабылгъанды жерге,
Жазгъы желлери жауунла жибере,
Женуб жапындан жылтырай жанкъылыгъ.
Жангыз жашауум жумлана жангылыгъ.

Жууукъ жүрекни жашырып жазыуум,
Жаза жулдузум жубана жарсыуу.
Жалан жарама жетгени – жангызлыкъ,
Жарты жырыма жалгъанып жансызлыкъ.

Жалынчакъ жанлагъа жараучу жууушдур
Женгил жолланы, жорала, жолукъдур!..

Сагъышла

Къайдадыла жарыкъ ёнлю тойчула, -
Жамауатны къууумун ачдыргъанла,
Сезимлери жүреклеге бойсунуп,
Мудахлыкъны, шургуну чачдыргъанла?

Эшитилмейди Исмаил Жетте улу,
Унутула Кючюк улуну чамы,
Къууанч кетип, синге палахны ууу,
Къалмай жашауубузну тузу-дамы.

Туталмасакъ халкъ ниетини сыйын,
Заман жели тынчлыгъыбызны алып.
Жауун сылай Отар Омарны сынын,
Халкъ жырыбыз ёксюз болупму къалыр?

Жырларыбыз, тепсеуле, жарыкъ чамла
Хар инсанга кёлюндегин айтдыра,
Буюрдула халкъыбызгъа, чачылмай,
Ата журтну ташларына къайтыргъа.

Къайдан чыкъды тюнгюлюу арабызда,
Алан халкъын тарых жолда арытхан?
Ийнанама, насыпды туурабызда, -
Танг атады, Минги Тауну жарыта.

Малкъарны бушуу тизмеси

Кетедиле телефон тизмесинден
Сыйлы тенглерими атлары.
Кетедиле ала жашаудан,
Мутхузлана сыфатлары.

Зокъа улу жаш генералны
Таныдым Балыкъ Башында.
Таба эди кюч-къарыуну
Журтуну сууунда, ташында.

Ол биринчи болуп башлады
Бушуу тизмесин Малкъарны.
Кёзюм кыймайды кёшаргъа
Ары Бёзю улу Сафарны.

Сакълагъан эди, аямай кесин,
Талай бир инсанны жанын.
Афганда, Абхазда, Чеченде
Жетмеди аны болжалы.

Белгисиз мурдар ёчюлтдю
Сафарны жарыкъ къарамын.
Къара ишин этип кетди
Термитип тенглерин барын.

Бабаланы Къууанч эдинг,
Сау миллетге къууанч эдинг,
Ажымлы кетдинг март айда,
Ол ахшы умутларынг къайда?

Халкъынга жораланып турдула
Кюнлеринг, кечелеринг,
Тюзлюкге жол тапмай кетди,
Зокъа улу Артур, келечилигинг.

Таза жанынгы жойдула,
Сууутдула от жагъангы,
Бизге бушууну къойдула,
Ким чыгъарлыкъды багъангы?

Ачыкъ демлешде баш болгъан
Дотгуланы жигит Ахматды.
Спорт тёрюнде ёхтем тургъан
Санларын окълагъа хорлатды.

Мамыр кюнледе турдула
Кечиндиралмай дауларын.
Сууутдула жюрегингге
Окъланы жашырын жауларынг.

Къошалмайма бушуу тизмеге
Гызыланы Къасымны атын,
Тас болгъанлай тур, излейик,
Кёрюнсюн жарыкъ сыфатынг!

Кетедиле телефон тизмесинден
Сыйлы тенглери атары.
Кетедиле ала жашаудан,
Мутхузлана сыфатлары.

Малкъарны махтаулу жашлары
Сыйынмайдыла бу дуниягъа.
Кечимейди фахму, игилик
Кюйсюзлюк төрню алгъанда.

Салынып тургъан илишанлагъа
Уллу Аллах, сен къара танытма.
Халкъ жашайды жигитлеге ышанып,
Алагъа сен зорлукъ сынатма!

ЖЫЛДАН ЖЫЛГҢА...

Ахшы жолгҗа!

Кетдинг узакъ, жолунг кыйын,
Керти жумуш алып кѳолгҗа.
Шыбырдайма, кѳз жаш тыйып:
«Ахшы жолгҗа, ахшы жолгҗа!»

Сакълайдыла сени таула,
Элияла, суху желле,
Бир кыралны кѳгю саулай,
Буздан кѳоркѳгҗан кѳзакъ элле.

«Кеталмайма сенден узакъ», -
Деген эдинг, арсар бола,
Андан бери кюнѳюм – тузакъ,
Сен а кетдинг – ахшы жолгҗа.

Жюрегиме кирит салып,
Кетдинг азат, атынг жоргҗа,
Кыатлайма мен, жангыз кѳалып:
«Ахшы жолгҗа, ахшы жолгҗа!»

* * *

Ийнакъ сёзюнг – къарамында,
Ауазынгы жылытмайды.
Эштиледи саламында, -
Кюйдюрмейди, суутмайды.

Къанатлары кесилгенча
Къарамындан кеталмайды.
Жюрегинги теренинден
Ауазынга жеталмайды.

Кеси кесинден элгене,
Адыргылы шошайыпды.
Мени жаралы сезимим
Тынчлыкъ тапмай, сагъайыпды.

Ийнакъ сёзюм – къарамымда,
Жашаууму жарытмайды.
Бузлагъанды къаламымда
Ол учмайды, ой, учмайды.

* * *

Сени дуниянгда жашайды жаз башы,
Мени дуниямда саргъалады кюз.
Сен болгъан жерде берекет ташы,
Мени къатымда хапарла мутхуз.

Кюз боялары къууандырмайдыла,
Башха жыладан суукъду кюзюм.
Кечеле, кюнле ашыкъмайдыла,
Ай марай мени, аламда жюзюп.

Келирсе суху желлени хорлап,
Кюз арты солуу къышха бурула.
Къара чачымда кюмюш ауланы
Айдан юзюлген халыла суна.

Къалайса, нечиксе, ариу, жаш тенгим,
Деп сораса тюбегенинг сайын.
Мени жаш этгенчады сени сёзюнг,
Жашауу му жангырта жылын, айын.

Сени кёрмеген кюнюм – тиймеген кюнюм,
Бетими жарытмайды, къоймай ызлыкъла.
Жашлай турлукъду эшитилмеген ёнюм,
Таш къучагъында гелеу кырдыклай.

Кючсюнме алай, керти тенгим, дейсе,
Жылы ауазынг дуниямы буза.
Сени лакъырданг дарманымды, дейсе.
Жашайса дармансыз кюнлеринг оза.

Толгъан айны жашил ийнелерича,
Жюрегими чанчады ачыкъ къарамынг.
Жазыуну терслейме мен да сенича, -
Алгъа чакъыра белгисиз къадарым.

* * *

Сени кӧрүп болмазча аурууну
Тилейме Аллахдан эрттен сайын.
Аллах да сени жанлыды,
Эшитмейди сёзюмю дайым.

Жамауат да, ой, сени жанлыды, -
Тӧресине сыйынмайды сырым.
Ой, не ачыды, не татлыды,
Тауусула билмеген жырым.

Измирде

Кече жулдузлуду. Тенгиз жылтырайды,
Ай тюбюнде чайкъала.
Лтынгы шыбырдай, сени тансыкълайма.
Тарды, такъырды алам.

К. . . . . толкъунла бир-бирин алдыра,
Назму тизгинлеч келе,
Дагъыда артха бурула, ашыгъа,
Къанат къакъдыра да, ёле.

Толкъун юсюнде айны кюмюшю –
Бузгъа элегенча къарны,
Озгъан жылланы эсима тюшюре,
Санайма жокъну не барны.

Насып жулдузум чайкъалады дайым,
Олду излеген ышыгъым.
Санга байланыпды аны жарыгъы
Сакълайма сени ашыгъып.

* * *

Кече къарангыды, айны жарыгъы
Жаяу жолчукъну ызлады толкъунда.
Ол кюмюш жолчукъну жогъу-барлыгъы
Аз-маз эсленеди тенгиз къалкъыуунда.

Сени къарамынг - толкъун тюрсюню,
Агъара, кегере, жашил бет алады.
Жукълатып биреуню, уятып бирсини,
Бурула, ашыгъа, манга тагъылады.

Жууукъ келалмай, кенге айлана,
Жазгъы желчиклей, мени ийнакълайды.
Тенгиз толкъунлай тынгысыз чайкъала
Кимни жүрегин тансыкълап жокълайды?

Ким эсе да, биреу къайтара атымы
Шош шыбырдайды тенгиз жагъада.
Сенми болурса алай ахтынып,
Мени излеген, атымы багъалай.

Барады жашау толкъуну, аяусуз,
Биреуню жилята, башханы жылытады.
Мени жүрегим учуна тохтаусуз,
Толмаз умутну керексиз булжутады.

* * *

Ким суутду сени жүрегинги,
Бузлары ёмюрде эримезча?
Ким тутады аны жүгенин -
Башхалагъа къачып кетмезча?

Ол жүгенинни къысха тутханны
Утор болдуму санга жаны?
Угъай, сени алай суутхан
Сюялмаз кесинден башханы.

* * *

Мени суйгеними суюдиле кёпле, -
Сезимлери кюнден кюннге кызына.
Мени суйгеними таныйдыла кёпле,
Сукъланыш къарайдыла ызындан.

Суйгеним а бошамайды суюрге,
Ол жалан да ишине берилиди,
Суйгеним а кюсемейди кюерге,
Жазыуна жумушу илиниди.

Кёргенди кёпню, ангылай аламны
Учхан тылпыуун, кючюн, къарыуун да.
Суйгеним эртте сайлады къаламны,
Илму жолунда ёрлеп барыуну да.

Ким да ауара болгъан сезимлеге
Жаны бир кере да батылмагъанды.
Акъырын айтама кеси-кесиме:
Аныча дунягъа жаратылмагъанды.

* * *

Сени чачынгы хар халысы –
Жюрегими кылы деген эдинг сен.
Мен кюлдюм, айырмай маъанасын,
Жюрегим жукълай эди, билсенг.

Апы уяталмай, кетдинг кери,-
Арабызда суула, таула, тюзле.
Жылы оздула андан бери,
Энди жюрегиме чанчыла бизлей,

Жангыдан эшитиледиле сёзлеринг ...

* * *

Къайгъырдынг къыйын кюнде кёзбаусуз,
Жюрегинге халаллыгъынг сыйынмай.
Жарсыдынг бирде болсам къарыусуз
Демлешгенде эмеген жыйын бла.

Хар сёзюнге базынганлай турдум,
Сен болгъанча мени тадж ёкюлюм.
Заман барады, тирмени бурулуп,
Чархлары ёмюрлюк букъугъа кёмюлюп.

Тюрленеди жашау, бузула жорукъла,
Башхады энди келбетли табийгъат.
Дуниягъа туууп жангы къылыкъла,
Гурушха жазыгуну сюре жамауат.

Жашлыгъында табынган тюзлюкню
Энди излемейсе, сайлап тынчылыкъны.
Азат болдунг, атып «керексиз» жюкню,
Табып желсиз, борансыз ышыкъны.

* * *

Къара сабан сюреди «шуёхунг»,
Ол сени тенгинг туюол – жауунгду.
Аны хыйласындан татханынг тогъуп
Мени санга таркбаймазлыкъ дауумду.

Ёз намысынг таудан эсе бийик,
Халааларынг ачылынды кимге да.
Ауанангда нартны къабын кийип
Тургъан аны тамам уста билгенди.

Ачыкълыгынг, жарыкълыгынг озуп
Тергемейсе, эслемейсе сен чыртда
Къатындагы сатлыкъ ауруу бузуп
Алай бла алды тахны, чынны да.

Бирде санга Тейри эшик ачар,
Кёзлерингден ауунг кетер кенгнге.
Ол заманда жанындагы къачар,
Сен берирсе хакъ юлюшюн «тенгнге».

* * *

Кёз гинжингде сокъураныу ойнайды,
Кеч сыймеклик жүрегими кыйнайды,
Сагъышлыды, элгендире, къарамынг,
Ётюрюкдю соруунга жууабым.

Соруунга керти жууап табылмаз,
Табылса да, жан жарангы жабалмаз.
Ол соруугъа ётюрюкдю жапсарыу,
Къалмагъанды керти сёздеде къарыу.

Жайым озду жарытмайын, жылытмай,
Къыш кюнюме жылы сезим булжутмай,
Сен тураса ачы сагъышла бийлеп,
Жазыуунгу суху тангына тюбеп.

Кеч соруунг жүрегими таралга,
Кеч жууабым жазларынгы агъарта.

* * *

Кюн къалкъды, таула жарыта.
Кёзлеримден жукъу кери къачханды.
Сени жарыкъ, нюрлю сыфатынг
Бу сейир дунияны ачханды.

Шукур, жашайбыз эски дунияда
Арабыз узакъ эсе да, саубуз.
Сау адам жолугъур насыпха,
Бююн болмаса да, - тамбла.

* * *

Унут болгъан ишлени,
Тёкме бошха жилямукъ.
Багъала суймекликни,
Излемей андан бир жукъ.

Сормай-ормай келгенди
Жюрегинге бу сезим.
Сени да кюсегенди
Унутулмазлыкъ изим.

Сора нексе сен мудах,
Нек айтаса кюйлени?
Фикиринги жарашдыр,
Унут озгъан кюнлени.

Быргъа ауур жюгюнгию,
Насыпха атла, силкин.
Багъалыды бюгюнюнг, -
Тюненеден бол эркин.

Тазала жюрегинги,
Ачылырча насыпха.
Тансыкъла суйгенинги,
Этме насыпны къысха.

Телефон

Бу телефон сейир затды:
Алгъын атымы айтды,
Ызы бла ахтынды,
Сора бир айгъа тынды.
Бир айдан зынгырдады,
Хычыуун шыбырдады,
Биягъыча къубултду,
Ызы бла къурутду.
Не айтмады, не къойду,
Ётюрюкден толтурду,
Сёзюне ийнандырды,
Оноугъа сыйындырды.
... Алдарыкъды биягъы,
Унутур да бир айгъа.

Жаун себелейди...

Жаун себелейди, аяз келтире,
Кюн бөленипди чарсха.
Сени сёзлеринг жүрекге жетдиле, -
Болдум базынганча гъаршха.

Ариу сёзлеринг, алдаулу къарамынг
Луур жүк болуп тюшдюле.
Сени атынгы минг кере къатладым,
Терилдим тюнюмде, тюшюмде.

Жаз кюнлери келдиле эсиме, -
Сен чакъырдынг аланы.
Арыгъан жүрегим ажашды терсине,
Кимге санайым къалгъанын?

Жаун себелейди, аяз келтире,
Кюн ычхыннганды чарсдан.
Мени жүрегим ычхыныр, шо Тейри
Эшиги ачылыр да гъаршда!

Абукайгъа

Тюшюмде сени керюп,
Тансыкъладым танг алада.
Уяндым да жилядым, -
Къабырынг кюняюм талада.

Айча жарыкъ сыфатынгы
Дуния, керюп, къанмады.
Женги, сабыр атламынгдан
Жаяу жолчукъ талмады.

Сени къысха жазыуунгу
Жаш жүрегим сезмеди.
Ишарыуунг жүрегиме
Тюйрелип, тешилмеди.

* * *

Сыйдам сёзлеринг этдирип ауара,
Желни-боранны тыяrsa дедим.
Сен атхан кёпюрде ашыгып бара,
Кеси кесиме «жилярса» дедим.

Унутдум заманны кезиулю ишанын,
Салынган болжалла актырыш оздула.
Жел чыкды ныхытха, сыйдамы бошалып,
Кёпюр оюду, тамалы бузула.

Сен а жокъ жанымда, ауананг окъуна
Табылмай къалды амалсыз керекге,
Узакъ айланад сылжырай, бугъуна,
Кимге болса да эте кёлекке.

Терен оюмда – умутунг алдаусуз, –
Оюмларынга тюшюнмей къалдым.
Сыннган багъыр шай – сёзюнгу багъасы
Болгъанын билмейин, саугъача алдым.

Ал къобузну къолунга, наным!

Ал къобузну къолунга, наным!

Термиледи жанынга жаным.

Жюрек сырларымы да,

Мудах жырларымы да

Айтырыкъма макъамгъа салып.

Ал къобузну къолунга, наным!

Тоймагъанды сенден къарамым.

Иги къууумларымы,

Жарыкъ умутларымы

Айтырыкъма макъамгъа салып.

Сокъчу, сокъ къобузну, наным!

Тюйрелипди жанынга жаным.

Сенсиз танг аталмайды,

Сенсиз кюн баталмайды,

Аны айтама, макъамгъа салып.

Ал къобузну къолунга, наным!

Кери кетип сенсиз жылларым,

Ариу кюйлерими да,

Сени суйгеними да

Айтырыкъма макъамгъа салып

* * *

Жомакъдан келген сунуп,
Сюйгенем сени.
Энди, жүрегим, унут –
Жокъ кюсегенинг.

Кетди, не этерикме, -
Жолу мамукъдан,
Къарамы да тоймады,
Илинмей жукъгъа.

Мени ауур жүгюмден
Элгенип къачды,
Басып келген кёгюме
Туралмай къаршы.

Аны сакълайды аулакъ,
Ныхытсыз жолла.
Жүрегим а даулайды
Гурушха бола.

Кюн таякъчыкъ

А.С.

Кюн таякъчыкъ мени жылытды да къачды,
Къачды башхаланы жылытыргъа.
Менича къууандыла башхала да,
Менича узалдыла къоллары жылыугъа,
Тутаргъа ол кюн таякъчыкъны.
Ол а къачды, къачды, учду!
Къоюп кетди жылыуун,
Къоюп кетди жарыгъын.
Кюн батды да къалкъды.
Энтта къайтыр кюн таякъчыкъ,
Танглагъа таяна жаны,
Биягъы жылытыр,
Биягъы жарытыр,
Биягъы унутур жылытханларын.

* * *

Бирде хораз тура эди жубана,

Тизмесине кѳууана:

- Бу да мени сюеди, мени ючюн кюеди,

Бу да, бу да, ол да мени ючюн ёледи.

Мен бирин да сюймейме,

Бири ючюн да ёлмейме,

Кесимча жокъ дунияда.

Менича ариучукъну

Къарамындан тойсунла

Не жеримде кѳойсунла.

- Балала уа, гаккыла,

Къайдан болсунла ала?

- Орамда хоразлагъа

Жалынып бир кѳрюгюз ...

Не чууакъ эрттенлик
Ачылды аламгъа.
Мурагына жетген
Насыпды адамгъа.

Къалай хычыуунду
Быллай жашил жайда
Сюйгенине кюлген.
Аллай насып къайда?

Сени къарамынгча,
Жарыкъды эрттенлик.
Терекледен къача,
Сериуюнлюк келди.

Гюлле ийилдиле
Ызымдан, ышара.
Мен а жарымайма,
Жюрегимде – жара.

Мен а къууанмайма
Жашил эрттенликге,
Мен а жарсымайма
Бу жай кетгенликге.

* * *

Жарсыма, келир жарыкъ кюн, дейсе,
Чачымдан кетере къарны.
Бу суху заманда сабырлыкъ излейсе,
Жумушатырыкъча сур къадарны.

Жууап излейсе чексиз сууалгъа,
Келтире юлгюле жашаудан.
Мен ийнанмайма къарыусуз сылтаугъа, -
Жууап суралады дайым саудан.

Нек ашыкъмайбыз сокъур жазыуну
Сылтаулагъа кесерге жолун?
Былай булжута турсакъ заманны
Чал чачымы сылар къолунг.

* * *

Тюшюммюдю, тюнюммюдю
Мени бу жашауум?
Отум урлайды, жылыу бермей,
Тенгим болуп жауум.

Къайдан чыкъды мен билмейин
Жанымда сюелген?
Къарамын арсарлыкъ бийлеп,
Адыргылы кюлген.

Басып келген жауунмуду
Тамблагъы кюнюм?
Не да чууакъ эрттенмиди,
Жарымазмы юйюм?

Тюшюммюдю, тюнюммюдю
Мени бу жашауум?
Кюнден кюннге жазыгуума
Селеймейди дауум.

* * *

Гурушха киргенди жүрекке
Сокъураныу къысха келеди.
Заман этсе да кёлекке,
Арабызда суймеклик ёледи.

Жууап бересе сагъышлы,
Кери кетипди къарамынг.
Тамбла болурму алгъышлы? -
Кеси кесиме сорама.

- Сенича жокъду дуняда, -
Ичимден мудах айтама:
- Менича турсун къыйнала.
Сора тобагъа къайтама:

- Къыйналма, жаным, апчыма,
Тиймесин аягъынг ташха да.
Жазыу бузларына чыда,
Жолларыбыз а башхады.

* * *

Къарачы, къалай жулдузлуду кёк,
Къалай учадыла жулдузла.
Жолну кёргозтелле бизге ала, кёр,
Бийикде къоя сейирлик ызла.

Къарачы, салкъын жабыу жайылып,
Тёгерек ырахат жукълайды.
Жар башында жашилчач къайын
Энишгеде тенглерин жокълайды.

Къарачы, кёкде самолет учуп,
Жерге белгиле иеди.
Арыгъан алам Басхан сууунда
Жулдузлу жыйрыкъ киеди.

* * *

Къайгъылы жырларын айтады Черек,
Жагъасында шыбырдайма кюйюмю.
Жюрегимча шургулуду тегерек.
Къачып чыкъдым, къоюп жылы юйюмю.

Мен излейме насып жулдузну ызын
Чегстледе, тагылада, ташлада.
Шууулдайды узакъ аулакда жазым,
Алдагъанды жолум, элтип башхагъа.

Жаппуланы Рахимагъа

Чыган къатын минчакъларын санайды,
Чыган къатын кёзлериме къарайды:
- Барды, барды жюрегингде суймеклик,
Айтма анга, этериксе женгилик.

Чыган къатын минчакъларын санайды,
Шыбырдауу сезимими алдайды:
- Ачыкъ сёзден болмаучуду магъана,
Ачыкъ сёзюнг – жан жаранга чыгъана.

Чыган къатын минчакъларын санайды,
Чыган къатын жюрегими къармайды:
- Айтма зат да, башынг болур бедишлик,
Арагъызда мен къурайым келишим.

Чыган къатын минчакъларын санайды,
Хар бир сёзю жюрегими тарайды:
- Сюе эсенг, этейим башын хайран,
Дууаларым жараучудула, ийнан!

- Ийнанама айтханынгы барына,
Дууа анга керек тюйюлдю, - манга.

* * *

Сюйгеним, болдум сенден азат,
Бичхындым къарамайын затха.
Баш урдум, кертиликге база,
Къайтмаздан кетди кёзбау артха.

Жюрегим атды ауур ташны,
Кюн тийди, сары туман къачып,
Жарытды тегерекни-башны,
Къушлаукъну баям этди, ачып.

Хар нени баям этди заман:
Шош болду хыны ургъан жюрек,
Хакъ жолун ачыкъ этди заман,
Сибирди ётюрюкню, кюреп.

Сюйгеним, болдум сенден азат, -
Жюрегим урады тынчайып.
Жашайым кертиликге база,
Сен этме аны ючюн айып...

ТЕНГЛЕРИМЕ

Будайланы Назирге

Ким биледи не болгъанын Назирни эсинде,
Акъыл бла хыйла кёпдю басханчыны кесинде.

Бирде арсланча марайды точа бёрюню,
Бирде тарыхха батады кючден кёрюне.

Не жазмайды, не къазмайды сыйлы тенгибиз,
Анга дери тарых илму шаудан эди, энди уа -
тенгиз.

Японлула къампайталла аны сырасын,
Мамлюкланы танымагъан андан сурасын.

Черекден Архызгъа дери Назирни юйю,
Ёмюрлени теренинден келеди кюйю.

Бёзюланы Аминатха

Атынг да таза, жанынг да таза,
Мёлеуеклеринг сууаблыкъ жаза.
Къарындашыма юйюр ёсдюрдюнг,
Жашауда ачыу, насып да кёрдюнг.

Жарыкъ арбазгъа жулдузча къондунг,
Къыйын кюнледе чигинжи болдунг,
Сёзюнге – сёзюнг, ишинге – ишинг,
Тюзлюкню суймез сенича киши.

Тынгысыз жанынг керти да балхам,
Тынчлыгъынг жокъду эрттен не ашхам,
Жигитлигинге кёпле сукълана,
Намыслы келин, огъурлу ана.

Сеничалалла жашау ёзеги,
Кимге да юлгю болур тёзюмюнг,
Он бармагъынгдан бал тамад, дейме,
Санга Аллахдан саулукъ тилейме.

Эфендиланы Салиххе

Къайсыны асрасын, юстюнюн къоймай
Алам бийигине жетдире келесе.
Кесинг да бийиксе, ёхтемли болмай,
Хар таулугъа да сый-намыс бересе.

Уллугъа ёкюлсе, гитчеге – юлгю,
Хакъ инсанлыкъны баям этесе.
Жарыкъ кюшледе къатынгда – кюлкю,
Азап келгенде, кёл этдиресе.

Жолоучулукъда жигит таулуса,
Къаламны алсанг – фикирни бийи.
Сен хар кюнде да чынгыл жолдаса,
Сен барда къайда да сёзюбюз бийик.

Шауаланы Аминатха

Сукъланама сени тэзюмюнге,
Сабырлыгъынга, керти сёзюнге,
Башхала айтханча, мен да айтама:
Хар оноуунгу бирча жаратама.

Сенича адамла аздыла, билеме,
Сен а жашайса, менсиниу бийлемей,
Хар ишинги тынгылы жалчыта,
Адамлыкъ ишанны бийикде туга.

Жан ауругаса абынган инсаннга,
Арыгъан жолоучу да келеди санга,
Табады сенде туз-гыржын, ышыкъны,
Жылыта жарыгъынг тенгни, жууукъну.

Жашларынг болурла санга чигинжи,
Арбазны жарыта къызчыгъынг-гинжи.
Уллу тукъумну сыйлы келини,
Сен ёхтемисе саулай жеринги.

Газаланы Алимге

Учады жырынг аламны жырып,
Жаннет чыпчыкъныча макъамынг.
Учады бийик шошлукъну бузуп,
Унутдура заманны саркъгъанын.

Тау тѣпелери зынгырдайдыла,
Эжиу этедиле бийик къаяла.
Кечеги желле сызгъырадыла,
Учадыла кѣкге ѳмюрлюк жырла.

Сени жырынгда табынадыла
Халкъ батырлары азат жоллагъа.
Сени жырынгда табыладыла
Ана жюреги, ата къоллары.

Сен да жырыса, къууанчы халкъны,
Аллахдан келген сейирлик саугъа.
Ёрге кѣтюрюп алан байракъны,
Кесинг да ушайса бир бийик таугъа

БУЗ АККА

Сыйны, намысны ёлчеми болгъанды
Мени багъалы тенгим.
Ныхытны такъырын сайлагъанды,
Кюсемей жолну кенгин.

Адет-төрени тузагъын алгъанды,
Азатлыкъны кери ташлап.
Адет тюрленгенди, төре бузулгъанды
Заман да жүгенин бошлап.

Тенгим турады къалауур болуп
Жан жүрюмеген къалагъа.
Бирле келирле тазалыкъ соруп,
Жол кёргюзтюрмю алагъа?

Ш. Ж.

Сен учхан къушдан тюк юзе эдинг,
Бойсундурурча аламны.
Билиминг – тенгиз, жүрегинг – жулдуз,
Къамата эди къарамынг.

Алай алдалла жазгъы жылларынг,
Насыпха элтмей, тарлыкъгъа.
Жазыуунг санга жазыкъсынмады,
Кимге барлыкъса тарыгъа?

Къадарынг алай жазылгъан эди:
Ёксюзлюк, жангызлыкъ сынаргъа.
Жарыкъ жулдузунг мутхузланды да,
Юйренип къалдынг чыдаргъа.

Сен мудах болма озгъан жыллагъа,
Ала къайтмазча кетдиле.
Къууанчланы, жарсыуланы да
Биргелерине элтдиле...

* * *

Бу жай кюнде тапханмыса ышыкъ?
Жюрегини къандырырча гъашыкъ,
Иссиликни, сууукълукъну женгип,
Ачалдыңмы насып жолну башын?

Ачылдымы насып жолну башы?
Къара булут келе турад басып,
Ызы бла боран жетер къысха,
Ышанама жууукъдады насып.

Ийнанама, жууукъдады насып,
Узаяды, къайтмаз энди жарсыу.
Къууанч келир, умут берир жазыу,
Кёл этерсе, танг атханнга базып.

* * *

Заман аязы ышыкъ излетип,
Насыпны къуудум ызындан.
Къадарым берген элпек сезимни
Кеси кесимден къызгъандым.

Толмазлыкъ умут жол нёгер болуп
Ненча ыфчыкны сынатды.
Сенден ёнгелеп, сени унутуп,
Жашауну болмай къыйматы.

Жаз жауунлары сенсиз оздула,
Ненча къышны мен къарсыз ётдюрюм.
Насыпсыз жолум узакъ созулду,
Ненча къыйынлыкъ кётюрюм?!

Жазыуубуз кечине ташада
Сормай тюбетди биягъы.
Бу тюбешиу къайдан башланды, -
Къадарыбызны таягъы.

Сен жилтирейсе, туурадан кетмей,
Жашыртын жарыта кечеми.
Алынга чыкъдым, арсарлыкъ этмей,
Келген болсанг да кечигип.

* * *

Тюшлерими жарытхан сыфатынг
Тюнлеримде мутхуз бет алады.
Кюндюз айтханынга жүрегим къатыц,
Учунган умутум кетип къалады.

Сен а къайтаса биягъы тюшюме,
Сормай-сурамай аны бийлейсе.
Мен тургъунчу санга тюшюне,
Жалгъан жылланы излейсе.

Танг бла къачарса менден узакъгъа.
Кёзкёрмездеди сени жолларынг.
Къарамынг излер, кенгден узала,
Берилипдиле башхагъа жылларынг.

Буз акка

Буз акка келди жайгъы чилледе
Сериуюн бере тийреге,
Орун изледи, къалкъды бирледе,
Къарамы хар неге тюйреле.

Буз акка жарытды арбазымы,
Алай жылыу бермеди юйюме.
Ангылап бузлау сайламазымы,
Къалды кертилей кюйюне.

Буз акка кетди: къауданлы ызлары,
Ол сууукълукъ, сабырлыкъ къойду.
Гюлле чакъмазла ызындан, къызарып,
Буз акка умутларымы жойду.

Туудугъум бла ушакъ

- Ання, къайдады атам?

- Кёкге учханды, жаным.

- Ання, къайдады аппа?

- Ол да андады, жаным.

- Атам мени къоюп кетди,

Аппа сени къоюп кетди.

Сюе болмазелле ала

Сени да, мени да ...

- Унутхан болур эди Аллах

Сени да, мени да...

Бир таулугъа

Насыплыды малкъар халкъ –
Сталинден сора туудунг.
Сталинчиле кетдиле,
Сен ызларындан къуудунг.

Къуудунг да жеталмадынг,
Атынгы чапдырсанг да,
Халкъны тюп эталмадынг,
Иссини къапдырсанг да.

Къашларынг тюйюлгенлей,
Къуллукъгъа суйюннгенлей,
Хар жерде да - экинчи,
Тилчиледе - биринчи.

* * *

Кюн кѳушлукѳдан ауду – ауана узун, -
Субай ауананг кѳалтырай, жутула.
Сен келгенсе азап жылладан озуп,
Кюйсюз палаѳдан кючден кѳутула.

Кѳайнамады бир да сени сарыуунг,
Бузулмаѳ дууныгѳа тутхан ниетинг,
Шургуну кѳыстаргѳа жетер кѳарыуунг,
Жюрегинг ачылып, жарсыула кетип.

Ауаналарыбыз этерле быттым,
Арыгѳанбыз, талып кѳыйын жоллада.
Мен, тура кетип, насыпнымы кѳытдым?
Ауанангда турлукѳма кѳалгѳан жыллада.

* * *

Санга кёлкълалдым къурлай къалады, -
Тырман сёзюмю оюннга бураса.
Ачыуланьргъа жетмей къалады
Къарыуум, - дайым къюлдюре тураса.

Оюн-лакъырдагъ чача къайгъымы,
Излетип турады кесин хар къюнде.
Сени чамларынг - мени байлыгъым,
Сен - жулдузумса жерни юсюнде.

Керти сёзюнге келечи этип,
Ийесе чамны, женгил аязча,
Кюн тыякъчыкъча, жарыта кетип,
Жюрегими алды, къюлдюрдени азча.

Жарыкъ ёнлюню гюняхы болмаз,-
Алай сунама, санга къарасам.
Гурушха сезим жюрекни алмаз,
Сени чамынгча биреуге жарасам.

* * *

Тереземи кыагъа алма бутакчыкъ,
Кюз келгенин жалан болуп билдире...
Жай узуну терегим элпек чакъды,
Отоуума салкыын хауа келтире.

Туудукъчугъум жыйып алды тирлигин,
Къууанады хуржунларын толтуруп,
Хар ётгеннге узатады, тирилп,
Алмаланы жол жанында олтуруп.

Экисин да бирча ийнакълайды кюн, -
Туудугъуму акъ бетчигинден сылай.
Терекни да турады басып юсюн
Кюн ауана, ахыр кере тансыкълай.

Сакълайдыла экиси кыыш келирин:
Чаначыгъын излетеди сабийчик,
Терегими кыатында уа - сериуюн,
Шош учады тегерегинде желчик.

Ийнакъ сёзлени сен кетгенли
Къая къызы шыбырдайды энди.
Нечик ауурду жазыуну уруму:
Сени сыйырып, мудахлыкъ бергенди.

Тунакы эшитиледи сабыр ауазынг,
Хар кюнден узая аламны кенгинде,
Сыфатынг батады теренден терениге,
Заманны кючюне женгдире.

Манга чагъыучу жылы къарамынг
Къанмай кетгенди суукъ олжаннга,
Билеме: жүгюнг ауур эди сени дайым,
Къыйын эди кётюрюрге сенича жаннга.

Женгилик да этдим бирде оюмсуз,
Сүймеклик тургъанча базарда сатылып,
Жюрегим учунду сёдегей жолланы,
Энди азатма: зинданнга атылып.

* * *

Къызчыкъны сюеди бирси ыннасы,
Ол да менича термиле жашайды.
Хар сёзю, къарамы береди насып, -
Къызчыгъым тау суучукъгъа ушайды.

Учуруп кетгенди бирси ыннасы
Къызчыкъны, бийик ыфчыкла адуруп.
Чексиз, къыйырсызды хаух дуния
Туудугъунг ышарса, къатынгда туруп.

Мен да барама къууанчны ызындан
Ыфчыкла аууп, жолла къыдырып.
Не татлы жанды къызчыгъы къызынгы,-
Жашайды насыпха суусапны къандырып.

* * *

Ишараса манга,
Ишингден бёлюнюп.
Ол жарыкъ къарамынг
Хычыуун суйюнюп.

Ауазынг да жетди
Сериуюн келгенлей.
Шургуну селейтди,
«Кюн ахшы!» - дегенлей.

Тирилдим жангыдан,
Биягъы ишандым,
Бу алдау дуниягъа
Биягъы ийнандым.

Жюрекден кючсюндюнг,
Татыгъанча ачыу.
Бурулдунг ишинге,
Къарамынг да къачды.

* * *

Сен сёдегей жауунчукълай,
Келип кетдинг, энип кетдинг.
Мени бла жолгъа чыкъмай,
Къоюп кетдинг, оюп кетдинг.

Унутулгъан жырларымы
Айгып кетдинг. Айып этдинг
Анча жылны тургъаныма
Жангыз кесим, сенсиз кесим.

Сени женгил жолларынгдан
Узакъма мен. Тузакъма мен.
Озуп кетген жылларымда
Къонакъса сен, жомакъса сен.

Эскишехирде

Сени суйген шахарынга келгенме,
Аны ариу орамларын кёргенме,
Эски мекямларын, субай межгитлерин
Сен суйгенча мен да суйгенме.

Хар атламым бир ёмюрню басады,
Османлыкъны ишанлары ташады,
Борсукъ сууну терен сагъышларыча
Бу къудурет манга ташады.

Сени кюсеп тургъан терекле, гюлле
Манга да къарайдила кюле-кюле.
Сакълайдыла менден эсе сени,
Терезеледен жарыкъ ургъан юйле.

Сен былайда чапханынгы бёлгенсе,
Былайда уа бир ариу къыз кёргенсе,
Деп, айтама, билеме да керти,
Шахарынга тансыкълыгъынг - дертинг.

Ауанангы дайым кёрюп турдум,
Орамладан сенден хапар сордум,
Алай сенсиз шахар жашыртынлай къалды,
Кесине сенича жүрегими алды.

БАШЛАРЫ

БУЛУТЧУКЪ	3
Узакъда ауазынг сагъайтады мени	3
Жан жанынга къарачы	4
Булутчукъ	5
Ата журтум, жокъду сапга кёзбау сёзюм	6
Мудах болуц, мен ызыма къарасам	7
Эристаулары Къасымгъа	8
Багъалы кёреди, сюеди мени жамауат	9
Жукъусуз кечеле	10
Жырла, жюрегим, шургуну къыста	11
Жангызыкъ	12
Анама назмула	13
Нюрюнг жайылгъан арбазында	13
Ахтынмай атынгы айталмайма, анам	14
Сенсиз отуз кере	15
Къызчыкъ» деучю эдиле келинлеринг	16
Сен туудукъланы кёрмейин кетдинг	17
Атама кюй	18
Атама	19
Тюбешиу	20
Къыртчыгъа	21
Тойчулагъа	22
Тилек	23
Назмула къураучу эди ыннам	24
Глашлары Нутфиягъа	25
Сукъланыу	26
Жылы жауунла	27
Жашау	28
Сагъышла	29
Малкъарны бушуу тизмеси	30

ЖЫЛДАН ЖЫЛГЪА ...	33
Ахшы жолгъа!	33
Ийнакъ сёзюнг – къарамынгда ...	34
Сени дуниянгда жашайды жаз башы ...	35
Къалайса, печиксе, ариу, жаш тенгим ...	36
Сени кёрюп болмазча аурууну ...	37
Измирде ...	38
Кече къарангды, айны жарыгъы ...	39
Ким суутда сени жюрегинги ...	40
Мени суйгеними суюдиле кёпле ...	41
Сени чачынгы хар халысы ...	42
Къайгъырдынг къыйын кюнде кёзбаусуз ...	43
Къара сабан сюреди «шуёхунг» ...	44
Кёз гинжингде сокъураныу ойнайды ...	45
Кюн къалкъды, таула жарыта ...	46
Унут болгъан ишлени ...	47
Телефон ...	48
Жауун себелейди ...	49
Абукайгъа ...	50
Сыйдам сёзлеринг этдирип ауара ...	51
Ал къобузну къолунга, наным!	52
Жомакъдан келген сунуп ...	53
Кюн таякъчыкъ ...	54
Бирде хораз тура эди жубана ...	55
Бу чууакъ эрттенлик ...	56
Жарсыма, келир жарыкъ кюн, дейсе ...	57
Тюшюммюдю, тюнюммюдю ...	58
Гурушха киргенди жюрекке ...	59
Къарачы, къалай жуддузуду кёк ...	60
Къайгъылы жырларын айтады Черек ...	61
Жашпуланы Рахимагъа ...	62
Суйгеним, болдум сенден азат ...	63

Биттирланы Тамара

ТЕНГЛЕРИМЕ	64
Будайланы Назирге	64
Бёзюланы Аминатха	65
Эфендиланы Салиххе	66
Шауаланы Аминатха	67
Газаланы Алимге	68
БУЗ АККА.....	69
Сыйны, намысны ёлчеми болгъанды	69
Ш. Ж.	70
Бу жай кюнде тапханмыса ышыкъ?... ..	71
Заман аязы ышыкъ излетип	72
Тюшлерими жарытхан сыфатынг	73
Буз акка	74
Туудугъум бла ушакъ	75
Бир таудугъа	76
Кюн къушлукъдан ауду – ауана узун	77
Санга кёлкълдым кърурлай къалады	78
Тереземи къагъа алма бутакъчыкъ	79
Ийнакъ сёзлени сен кетгенли	80
Къызчыкъны сюеди бирси ыннасы	81
Ишараса манга	82
Сен сёдегей жаунчукълай	83
Эскишехирде	84

Библиотека журнала «Минги Тау», №25

ТАМАРА БИТТИРОВА

Из года в год

Стихи

Заведующий редакцией Лейла Батитова

Редактор Аскер Додуев

Корректор Ильяс Теппеев

Дизайн и компьютерная верстка Лейла Батитова

Сдано в набор 06.11.2012 г.

Подписано в печать 14.11.2012 г.

Формат бумаги А5. Бумага офсетная.

Гарнитура AcademyC, Times New Roman, Arno Pro

Усл. печл. 6,25. Тираж 500 экз.

КБР, г.Нальчик, пр.Ленина, 5

e-mail: mingitau@mail.ru